

25.1.2022

Kirjallinen lausunto

Viite: Talousvaliokunnan lausuntopyyntö E 132/2021 vp ti 25.1.2022 klo 12.15

Taustaa lausunnolle: Kainuun ja Pohjois-Karjalan maakunnat ovat huolissaan alue- ja paikallistason näkökulman unohtumisesta EU:n säädösvalmistelussa

Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaan liittyvät luonnon monimuotoisuutta, metsäkatoa ja metsästrategiaa sekä uusiutuvaa energiaa koskeva EU:n toimielinten valmistelu ja päätöksenteko etenee parhaillaan usealla rintamalla. Talousvaliokunnan lausuntopyyntö Kainuun ja Pohjois-Karjalan maakunnille koskien Suomen ennakokantoja kestävän rahoituksen ympäristökriteereihin (luontotaksonomia) on yksi monista tähän kokonaisuuteen kuuluvista EU:n säädöshankkeista.

Kainuun liitto ja Pohjois-Karjalan maakuntaliitto kiittävät talousvaliokuntaa mahdollisuudesta kirjalliseen kannanottoon. Esitämme kannanotossamme sekä yleisiä näkökulmia alue- ja paikallistason roolista ilmasto, luonto- ja energia-asioiden toimeenpanossa, että yksityiskohtaisia kommentteja lausuntopyynnön kohteen olevaan asiakirjaan.

Itä- ja Pohjois-Suomen maakunnat ml Kainuu ja Pohjois-Karjala, ovat ottaneet EU-edunajamisen keskeiseen asemaan, sillä EU:n valmisteilla olevat lukuista säädökset tulisivat vaikuttamaan suoraan ja epäsuorasti alueittemme kehitysmahdollisuuksiin. Maakuntiemme näkökulmasta EU:n taksonomiavalmistelussa on hyvä tavoite ohjata tulevaisuudessa rahoitusta taloudellisiin toimintoihin, jotka ovat ilmastomyönteisiä, turvaavat luonnon monimuotoisuuden ja vahvistavat kiertotaloutta. Maakunnissamme metsätalous ja -teollisuus ovat aluetalouden vahvuuksia ja näiden vahvuuksiin pohjautuen alueemme voivat tuottaa myös uusia ratkaisuja ilmastohaasteisiin. Kokemuksemme mukaan EU:ssa valmistelussa olevissa säädöksissä ongelmana on liiallinen yksityiskohtaisuus ja sitovuus, joka heikentää – ja jopa poissulkee – alue- ja paikallistasolla toimeenpantavissa olevia ratkaisuja.

1. Periaatteellisia linjauksia

Kainuun liitto ja Pohjois-Karjalan maakuntaliitto korostavat seuraavia **yleisiä tavoitteita**, joita Suomen ennakokannoissa tulisi ottaa huomioon:

(1) Ympäristön, talouden ja yhteiskunnan tarpeiden välinen tasapaino (kokonaiskestävyyden tavoite) tulee huomioida komission luonnon monimuotoisuuden kohentamistoimenpiteille asettamissa tavoitteissa. Komission näkökulma ei ole kokonaisvaltainen, vaan tällä hetkellä metsää koskevat tavoitteet keskittyvät paljolti ennallistamiseen, suojeluun ja metsittämiseen.

(2) EU:lla ei ole metsäasioissa toimivaltaa. Valmisteltavina olevissa asioissa on noudatettava läheisyysperiaatetta ja nähtävänä taksonomia- ja muiden tavoitteiden toimeenpano monitasoisena: EU – jäsenvaltiot -alueet ja paikallistaso. Toimeenpano ratkaisee tavoitteiden onnistumisen ja alueiden erilaisten olosuhteiden huomioon ottaminen vaatii riittävää liikkumavaraa.

(3) Suomen metsälainsäädäntö, metsien käyttöön liittyvä pitkäaikainen tutkimus ja tietopohja sekä metsien käyttö ja monimuotoisuuden huomioon ottaminen on kansainvälisesti korkeatasoista.

Paikallisella tasolla metsänomistajat ovat keskeisessä roolissa. Heidän tulee saada tehdä metsäänsä koskevat päätökset parhaan mahdollisen olemassa olevan tiedon perusteella ja kannustamalla omistajia tarvittaviin hoitotoimenpiteisiin. Mahdollisesti tarvittava suunnittelu- ja raportointitieto tulee voida sisällyttää metsänomistajien metsäsuunnitelmiin ja aluetasolla alueellisiin metsäsuunnitelmiin.

(4) Fossiilisten raaka-aineiden käytön vähentäminen on ilmastotoimenpiteissä ensisijainen tavoite. Puun käytön korvausvaikutuksen korostaminen on Itä- ja Pohjois-Suomelle tärkeää. Tässä on globaalisti katsottuna alueemme suurimmat mahdollisuudet ilmastohyötyjen tuottajana eli korvata fossiilisia raaka-aineita uusiutuvilla puuperäisillä tuotteilla metsien hiilinielun rinnalla.

(5) Modernin botalouden tavoittelemat korkean jalostusarvon tuotteet, kuten tekstiiliteollisuuden käyttämät puupohjaisen kuidun jalostamiseen perustuvat kankaat eivät ole kannattavia tai yksikertaisesti mahdollisia tuottaa ilman koko jalostusketjua. Korkean volyymin sellutuotanto ja sahateollisuus ja niiden suurinvestoinnit ja alan uudistuminen on välttämätöntä. Suuri volyymi on edellytys sille, että syntyy tarvittava määrä erikoisjakeita jatkojalostettavaksi. Väärin asetettuina taksonomiakriteerit voivat ehkäistä metsäteollisuuden arvoketjuun liittyvä investointeja – ei vain Suomessa vaan koko Euroopassa. Itä- ja Pohjois-Suomen alueella on tällaisia esimerkkejä useita.

Liitteenä on vaikutusarviointiraportti Kainuuseen suunnitellun KaiCell Fibers Oy:n biojalostamon aluetalousvaikutuksista. Siitä voi päätellä, että mikäli taksonomian tai jonkun muun säädöksen seurauksena po. investointi ei toteudu, Suomen kansantaloudessa jää syntymättä 965 milj. euron kokonaistuotos ja 1950 htv/vuosi ja tästä Kainuun osuus olisi 720 milj. euroa ja 1190 htv/v.

(6) Lähes 80 % Suomen suojelualueista sijaitsee Itä- ja Pohjois-Suomessa ja ao. alueella suojellun metsän ja kitumaan osuus on noin 16 %. Taksonomiakriteerit tulee asettaa jäsenvaltioiden ja alueiden tasolla niin, että ne voivat ottaa huomioon kunkin alueen metsäluonnon olojen erilaisuuden sekä alueen sosiaaliset ja taloudelliset näkökohdat.

Lausunnonantajat kiinnittävät huomiota, että EU:n valmistelussa olevilla lukuisilla ilmasto-, luonto- ja energia-asioihin liittyviä esityksillä on toteutuessaan myös yhteisvaikutuksia. Komissiolt tulisi vaatia eri esitysten yhteisvaikutusten arviointia sekä alue- ja paikallistason edustajien kuulemista. Myös eduskunnan valmistellessa Suomen kantoja ja ennakkoaiheuttamislinjauksia tulisi esitysten taloudellisten vaikutusten arviointia käsittelevässä kohdassa tuoda esille alueellisten olosuhteiden erilaisuus, jonka johdosta esitettyjen toimenpiteiden vaikutukset ovat myös alueellisesti erilaisia. Tämä seikka tulee siis tiedostaa ja tuoda arvioinnissa esille.

2. Näkökohtia Talousvaliokunnassa käsiteltäviin Suomen ennakkokannanottoihin

Seuraavassa lausunnonantajat arvioivat Talousvaliokunnassa käsiteltävänä olevan W-kirjeen sisältöä (perustelumuistio 17.12.2021).

Lausunnonantajamaakunnat korostavat ennakkoaiheuttamislinjauksien kirjauksia, että teknisten arviointikriteerien tulee olla tarkoituksenmukaisia, helppokäyttöisiä, ymmärrettäviä, yksikäsitteisiä ja tiedeperusteisia ja että niiden toimeenpano ei lisätä hallinnollista taakkaa yrityksille ja muille toimijoille.

Mielestämme ennakkoaiheuttamislinjauksissa tulee nostaa vahvemmin esiin huoli liian yksityiskohtaisten ja sitovien kriteerien asettamisen epätarkoituksenmukaisuudesta ja todellisesta riskistä johtaa kehitystä epätarkoituksenmukaiseen suuntaan. Yksityiskohtaiset ja kaavamaiset kriteerit johtavat merkittäviin taloudellisiin vaikutuksiin, joita ei ole ennakkoaiheuttamislinjauksissa arvioitu. Ne tulisi arvioida riittävällä tarkkuudella ennen lopullista kannanottoa.

Lopullisesti käyttöön otettavaa kriteeristöä on vara supistaa jättämällä pois kriteerit, joiden tarkoituksenmukaisuudesta ei olla yksimielisiä. Tällaisia ovat esimerkiksi kotoperäisen viljelymetsän kaavamainen 20% suojeluvaade, viljelymetsän kriteeri 8) haitan välttämisestä villieläimille, sekä kriteerin 2) vaateet jatkuvasta kasvatuksesta, kolmen kotoperäisen puulajin sisällyttämisestä sekä avohakkuualoista (kts perusteet metsätalous -kohdassa).

Hyvin kannatettava on Suomen näkökulma taksonomian kiertotaloutta koskevien teknisten arviointikriteerien peruslähtökohtaan eli tavoitteeseen talouden irtikytkenästä uusitumattomien luonnonvarojen käytöstä.

Maatalous:

Lausunnonantajat pitävät tätä ennakkovaikuttamislinjausta oikeana. Turpeen kasvualustaan ja kuivikkeeseen käyttöön liittyvä kirjaus on tärkeä Itä- ja Pohjois-Suomen alueiden näkökulmasta ja se tulee poistaa kriteeristöstä.

Perustelu:

Turpeen käyttö edellä mainituissa tilanteissa on ylivoimaista. Kun turpeen energiakäytön väheneminen on ollut erittäin nopeaa, ei vastaavia ympäristöturpeita korvaavia tuotteita ole pystytty kehittämään. Siten niitä koskevat kriteerit tulee poistaa.

Metsätalous:

Mielestämme tässä Suomen tulee asettaa ehdoton vaatimus, että teknisten kriteerien on otettava huomioon jo olemassa olevat EU-kehikot ja että tavoitteiden todentamisessa kansallisella, ja myös alueellisella, tasolla olevat järjestelmät tulee hyödyntää ja tällöin välttää metsä- tai hankinta-aluekohtainen tarkastelu.

Lausunnonantajat kannattavat ehdottomasti kirjausta, jonka mukaan "Metsätalouden kriteereiden täytyy olla sovitettavissa eri kasvillisuusvyöhykkeillä ja eri alueiden biologisiin lähtökohtiin. Täten ne eivät voi olla liian yksityiskohtaisia". Mielestämme Suomen ennakkovaikuttamislinjauksien tätä kohtaa on tarpeen korostaa yksityiskohtaisemmin perusteluin ja/tai esimerkein.

Erityisen tärkeänä pidetään linjausta siitä, että Suomen metsillä ja niissä harjoitetulla metsätaloudella on mahdollista täyttää teknisten arviointikriteerien vaatimukset käytännössä, ilman kohtuuttomia tai liian pitkälle meneviä säätelystä.

Edellä olevan perusteella metsien käyttöön liittyvistä kaavamaisista ja yksityiskohtaisista kriteereistä tulee luopua. Näitä ovat mm. kotoperäisen viljelymetsän 20 %:n suojeluvaade sekä loppua 80 %:n osuutta koskevat yksityiskohtaiset kriteerit.

Perustelut:

Suomessa on kansainvälisesti korkeatasoinen metsälainsäädäntö, joka sisältää mm vaatimuksen . metsänkäyttöilmoituksesta aina, kun metsänomistaja suunnittelee hakkuuta ja erityisesti jos alueella on erityisen tärkeitä elinympäristöjä. Lainsäädäntö ottaa huomioon myös luonnon monimuotoisuuden suojelun talousmetsissä; metsänomistajan on tehtävä ilmoitus käsittelystä Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle (ELY-keskus) silloin, jos toimenpide tehdään Natura 2000 -verkostoon kuuluvalla alueella tai sen läheisyydessä ja jos se saattaa heikentää merkittävästi alueen luonnonarvoja. Pinta-alojen ja toimenpiteiden kaavamainen %-määrittely ei johda haluttuun lopputulokseen. Kaavamaisuus ei itsessään johda monimuotoisuuden lisäämiseen, jollei tarkastella,

onko alue ekologisesti arvokas ja onko alueen suojelusta hyötyä eikä siten kohdisteta suojelua monimuotoisuuden kannalta arvokkaalle alueelle

Metsänhoito ei tarkoita suoraan luonnon monimuotoisuuden köyhtymistä. Esimerkiksi monet eläinlajit tarvitsevat avoimia ja valoisia alueita (kuten pölyttäjät), joita metsänhoito on pystynyt ylläpitämään. Paahteisten harjuriinteiden lajisto sisältää monia uhanalaisia lajeja, mutta niiden latvuspeittävytyden kasvaessa ja heinittyessä nykyisin näiden lajien parhaat ja ainoat elinympäristöt ovat puolustusvoimien harjoitusalueet kasvustoa avaavan toimintansa ansiosta. Toiseksi vuosien 2015–2019 aikana Suomen metsistä on hävinnyt 23 lajia, mutta samalla ajanjaksolla 95 aiemmin hävinneeksi luokiteltua lajia on löytynyt uudelleen. Pölyttäjille aukkojen koko on tärkeämpi kuin se, tehdäänkö uudistaminen avohakkuun jälkeen istuttamalla vai jatkuvalla kasvatuksella. Viimeiseksi, muun muassa ihmisen toiminnan aiheuttamat vaskikoivikot ja pusikot tarjoavat luonnon monimuotoisuudelle tärkeitä ympäristöjä ja on otettava huomioon koskemattoman suojelun rinnalla.

Alueelliset metsäohjelmat sisältävät talousmetsien luonnonhoitoa ja monimuotoisuutta koskevan ohjeistuksen. Lisäksi ne tukevat ilmastoviisasta metsänhoitoa. Siten, jo kansallisella lainsäädännöllä ja käytännössä jo olevalla ja toimivalla ohjeistuksella voidaan turvata monimuotoisuutta koskevan tavoitteet.

Suomen tulisikin ottaa tavoitteeksi, että edellä mainittua ilmastoviisasta ja luonnon monimuotoisuutta edistävää metsänhoito-osaamista viedään osaksi eurooppalaista metsänhoitoa. Euroopan komissio voi edistää tätä suuntaamalla alueellisen yhteistyön varoja hyvien käytäntöjen siirtämiseen EU:n sisällä.

Energia

Lausunnonantajamaakunnat yhtyvät seuraaviin perustelumuiistioon kirjattuihin näkemyksiin:

"Suomi näkee, että bioenergiaan liittyvät biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien näkökulmat käsitellään arviointikriteereissä tavalla, joka johtaa toimijoiden merkittävään hallinnollisen taakkaan." Lausunnonantajamaakunnat yhtyvät ao. näkemyksiin.

"Suomi ei pidä tarkoituksenmukaisena laatia EU-taksonomian alla bioenergiaa koskevia teknisiä kriteereitä monimuotoisuutta merkittävästi edistävänä toimena".

Perustelu:

Euroopan unionissa valmistellaan parhaillaan uusiutuvan energian direktiivin päivitystä (RED III), jossa määritellään uusiutuvalle energialle kestävyyskriteerit. Ne linkittyvät myös luonnon monimuotoisuuteen. RED III tulee ohjaamaan uusiutuvan energian tuotantoa ja siellä on kriteeristö metsäenergialle. Taksonomiassa ei pitäisi tehdä päällekkäistä tai jopa ristiriitaista esitystä sen kanssa.

Pentti Malinen
maakuntajohtaja
Kainuun liitto

Risto Poutiainen
kehittämisjohtaja
Pohjois-Karjalan maakuntaliitto